

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มโดยใช้กรอบแนวคิดของการวิเคราะห์ระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น ตัวป้อน (input) กระบวนการ (process) และ ผลผลิต (output) ดังนี้

- ตัวป้อน (input) ได้แก่ แนวคิด จุดมุ่งหมาย และองค์ประกอบสำคัญ
- กระบวนการ (process) ได้แก่ การจัดการศึกษา การบริหารงาน
- ผลผลิต (output) ได้แก่ คุณภาพของบัณฑิต

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวโน้ม 6 ด้าน โดยใช้กรอบแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ แนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบที่สำคัญ การจัดการศึกษา การบริหารงาน และคุณภาพของบัณฑิตของจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า โดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยมี 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดูแลนโยบายอุดมศึกษาระดับชาติ และเคยเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่เปิดสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา
2. ผู้บริหารองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา และเคยเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่เปิดสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา
3. ผู้บริหาร หรือเคยทำหน้าที่บริหารในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา
4. ผู้บริหารที่เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมนานาชาติ ระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ระดับหัวหน้าสาขาหรือหัวหน้าภาควิชาขึ้นไป
5. อาจารย์ผู้สอนหรือเคยสอนโปรแกรมนานาชาติ ระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 23 คน ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลครบทั้ง 3 รอบ มีจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 3 รอบคือ

รอบที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ตามกรอบการวิจัย

รอบที่ 2 จากการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยนำมาสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

รอบที่ 3 จากคำตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำมากำหนดหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม พิสัยระหว่างควอไทล์ สร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยตัดข้อความที่มีค่ามัธยฐานต่ำกว่า 3.50 ออกไป ส่วนข้อความที่เหลือเหมือนกับแบบสอบถามรอบที่ 2 เพียงแต่แสดงตำแหน่งมัธยฐาน ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ พร้อมทั้งตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านตอบอีกครั้งหนึ่ง จากคำตอบในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม พิสัยระหว่างควอไทล์ ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาแนวโน้มที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเป็นไปได้ในระดับที่กำหนดไว้คือ ข้อความที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1.0

ในบทนี้การนำเสนอแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิจัย

แนวคิดการจัดโปรแกรมนานาชาติ

จากการวิจัยภาพรวมเกี่ยวกับแนวคิดการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 พบว่า แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุดคือจะมุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติเป็นสำคัญ โดยต้องมีทิศทาง กลุ่มเป้าหมาย และแนวทางการควบคุมคุณภาพที่ชัดเจน นอกจากนี้แนวโน้มที่เป็นไปได้มากได้แก่ การโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ มีการเคลื่อนไหว (mobility) ของประชากรในสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ เช่น อาจารย์ นักศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่คาดการณ์ว่าแนวโน้มของโปรแกรมนานาชาติน่าจะเป็นสาขาที่สถาบันมีความแข็งแกร่ง/เชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ การจัดการเรียนการสอนจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและเน้นถึงปัญหาและประเด็นปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับสาขานั้น รวมทั้งจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของทรัพยากรในสถาบันเองด้วย เช่น อาจารย์ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การให้บริการ

นักศึกษาต่างชาติ เป็นต้น หลักสูตรจะต้องมีเนื้อหาที่เป็นนานาชาติโดยอาจแทรกเรื่องของนานาชาติในการสอน หรือเปรียบเทียบกับเรื่องของไทย ต้องมีการปรับเปลี่ยนโปรแกรมให้ผสมผสานตามความต้องการและความเหมาะสมของท้องถิ่นด้วย หากเป็นไปได้ผู้เรียนควรได้สัมผัสเหตุการณ์จริง ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องเลือกที่จะร่วมมือกับสถาบันที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศในสาขานั้น ๆ ในบางโปรแกรมอาจต้องมีกลยุทธ์ในการดึงดูดผู้เรียน เช่น การหาแหล่งทุนให้ เป็นต้น

จุดมุ่งหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติ

จากการวิจัยพบว่า แนวโน้มด้านจุดมุ่งหมายการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ที่เป็นไปได้มาก ได้แก่ การพัฒนาและยกระดับบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้ไปสู่มาตรฐานนานาชาติ และผู้เรียนมีความสามารถในเชิงวิชาการที่เทียบเคียงกับนานาชาติได้ การพัฒนาวิชาการไทยให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติและก้าวล้ำไปในอนาคต เพื่อเปิดสู่ความเป็นสากล สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกไร้พรมแดน และสามารถทำงานในองค์กรต่างประเทศหรือทำงานในต่างประเทศได้ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนวิชาการด้านการวิจัย และเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์กับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ เพื่อให้คนไทยมีบทบาทและสามารถเจรจาต่อรองในระดับนานาชาติมากขึ้น และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ รวมทั้งให้ไทยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในภูมิภาค ทั้งนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดอัตราคนไทยไปศึกษาในต่างประเทศ ในบางโปรแกรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงถึงภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ไทยให้เป็นที่ยอมรับในนานาชาติ เช่น ไทยศึกษา เป็นต้น

องค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมนานาชาติ

จากการคาดการณ์แนวโน้มของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวม พบว่า องค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีแนวโน้มเป็นไปได้มาก ในองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การใช้ภาษาต่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับในนานาชาติเป็นสื่อในการเรียนการสอน เช่น ภาษาอังกฤษ
2. หลักสูตรมีเนื้อหาที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ และมีเนื้อหาลักษณะข้ามชาติ มีหลายวัฒนธรรม

3. มีผู้เรียนจากนานาชาติ
4. มีกิจกรรมที่เป็นนานาชาติ เช่น การประชุม/สัมมนาในระดับนานาชาติ การเดินทางไป
ดูงานหรือศึกษาในต่างประเทศ เป็นต้น
5. มีผู้สอนจากนานาชาติ
6. มีบรรยากาศที่เป็นนานาชาติ
7. มีการบริหารจัดการที่เป็นสากล เช่น การมีคณะกรรมการบริหารจากภายนอกด้วย

การจัดการศึกษาสำหรับโปรแกรมนานาชาติ

หลักสูตร

แนวโน้มด้านหลักสูตรของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 พบว่ามีความเป็นไปได้มาก ได้แก่
หลักสูตรต้องมีการพัฒนาสม่ำเสมอ มีความเป็นพลวัต (dynamic) เป็นหลักสูตรลักษณะสหวิทยา
การ (multidisciplinary) มีมาตรฐานที่เทียบเคียงกับหลักสูตรเดียวกันของนานาชาติ โดยผู้สร้างหลัก
สูตรต้องเป็นกลุ่มคนที่มีโลกทัศน์กว้าง มีประสบการณ์นานาชาติ มีความสนใจและรู้ความเป็นไปใน
นานาชาติ การจัดหลักสูตรอาจทำโดยสถาบันเอง แต่มีเครือข่ายกับสถาบันต่างประเทศหลาย ๆ
แห่ง โดยมีความร่วมมือด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน การเชิญอาจารย์ต่างชาติมา
สอน เป็นต้น หรืออาจเป็นลักษณะหลักสูตรเรียนร่วม (joint degree program) ทั้งนี้ ควรจะต้องมี
การประเมินและจัดหลักสูตรที่สนองตอบความต้องการของผู้เรียนด้วย

ผู้เรียน

ด้านผู้เรียนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวง
มหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 จากการวิจัยพบว่า มีแนวโน้มเป็นไปได้มาก
ที่ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเองจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และสามารถใช้เทคโนโลยี
สมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนมากขึ้น ผู้เรียนจะมีโลกทัศน์กว้างเพราะมีการแลกเปลี่ยนความรู้และ
ประสบการณ์ระหว่างชาติ และมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันและผู้สอนมากขึ้น ทั้งนี้ ควร
จะต้องมีผู้เรียนจากนานาชาติเพื่อสร้างสีสันและบรรยากาศให้เป็นนานาชาติ ซึ่งจำนวน
ผู้เรียนต่างชาติจะขึ้นอยู่กับคุณภาพและชื่อเสียงของสถาบัน การดึงดูดผู้เรียนต่างชาติต้องมีการ
ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง หลายรูปแบบ แนวโน้มของผู้เรียนชาวไทยจะเพิ่มขึ้น เนื่องจาก

เศรษฐกิจไม่ดีจึงไม่สามารถไปศึกษาในต่างประเทศได้ เนื่องจากโปรแกรมนานาชาติมีค่าใช้จ่ายในการเรียนสูง ผู้เรียนจึงต้องมีฐานะทางการเงินดี หรือมีแหล่งทุนสนับสนุน ฉะนั้น ผู้เรียนจากประเทศเพื่อนบ้านจะมีจำนวนมากขึ้นหากสถาบันจัดหาแหล่งทุนให้ นอกจากนี้ผู้เรียนจากประเทศตะวันตกส่วนใหญ่สนใจมาเรียนในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญและเป็นเอกลักษณ์ไทย สรุปก็คือผู้เรียนชาวต่างชาติจะมาจากภูมิภาคไหนจะขึ้นอยู่กับสาขาวิชา

ผู้สอน

จากการวิจัยพบว่าแนวโน้มด้านผู้สอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีความเป็นไปได้มากที่จะมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีคุณสมบัติหลัก ๆ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในสาขาที่จะสอน ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกจากสถาบันที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรอย่างดี (selective) มีโลกทัศน์กว้างขวาง มีความสนใจและรู้ความเป็นไปของนานาชาติ รวมทั้งมีผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยจะมีการพัฒนาอาจารย์ไทยเพื่อยกระดับสู่ความเป็นนานาชาติ และเพื่อให้เป็นผู้สอนหลักของโปรแกรมนานาชาติในระยะยาวต่อไป โดยส่งเสริมให้มีการทำวิจัย การเสนอผลงานวิชาการ การสัมมนานานาชาติ เป็นต้น และจะต้องมีการประเมินผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ จะมีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศมากขึ้น มีการเชิญอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญจากสถาบันต่างประเทศหลาย ๆ สถาบันมาสอนเพื่อให้มีความหลากหลาย รวมทั้งการเชิญอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ในประเทศมาสอนเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถาบันมากขึ้น

ระบบการศึกษา

จากการคาดการณ์แนวโน้มด้านระบบการศึกษาของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ของผู้เชี่ยวชาญพบว่าแนวโน้มที่เป็นไปได้มากคือ ระบบการศึกษาจะมีความยืดหยุ่น มีได้หลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้สอน เช่น ระบบโมดูล เป็นต้น ฉะนั้น ระบบการศึกษาจะไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของโปรแกรมและการบริหารจัดการของแต่ละสถาบัน

การจัดการเรียนการสอน

แนวโน้มด้านการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ที่เป็นไปได้มากที่สุด คือ การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอนมากเป็นอันดับแรกเหมือนในปัจจุบัน และเน้นการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ไม่สอนให้ท่องจำ นอกจากนี้แนวโน้มที่เป็นไปได้มาก ได้แก่ การสอนจะมีหลายรูปแบบ เช่น บรรยาย สัมมนา กรณีศึกษา เป็นต้น โดยจะมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมากขึ้น ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จะมีสื่อการสอนที่หลากหลาย เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทช่วยในการสอนมากขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการเรียนและการค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้แนะนำ และเป็นที่ปรึกษา ส่วนสถานที่และเวลาในการเรียนจะมีความยืดหยุ่น มีหน่วยให้บริการนักศึกษาต่างชาติ มีกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมนานาชาติ โดยแนวโน้มจะมีการเรียนการสอนทางไกลด้วย ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดหลักสูตรน่าจะเป็นคณะ/ภาควิชา เพราะมีความเชี่ยวชาญทางวิชาการในแต่ละสาขา ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยงานจัดโปรแกรมนานาชาติเป็นการเฉพาะ

เกณฑ์การคัดเลือกและคุณสมบัติของผู้เรียน

จากการวิจัยพบว่า แนวโน้มในการคัดเลือกผู้เรียนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 จะใช้เกณฑ์มาตรฐานสากล โดยเพิ่มความสามารถด้านภาษาอังกฤษ เช่น TOEFL เป็นต้น ทั้งนี้จะเน้นการสัมภาษณ์เพื่อดูความสนใจ ทักษะคิด และความสามารถของผู้เรียนที่จะศึกษาได้สำเร็จ โดยอาจจะมีการยืดหยุ่นเกณฑ์บ้างตามความเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในสาขาวิชาที่จะเรียน

การวัดและประเมินผล

จากการวิจัยพบว่า มีความเป็นไปได้มากที่สุดที่การวัดและประเมินผลผู้เรียนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 จะมีได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของสาขาวิชาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่ส่วนใหญ่จะวัดจากผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในระดับชาติและนานาชาติ โดยการวัดและประเมินผลต้องมีมาตรฐานสากล มีความโปร่งใส มีการประกันคุณภาพจากภายนอก

การบริหารงาน

งบประมาณ

จากการคาดการณ์แนวโน้มการบริหารงานด้านงบประมาณของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ของผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวม พบว่า มีแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุดที่โปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาต้องสามารถเลี้ยงตัวเองได้ เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มีการลงทุนสูงกว่าโปรแกรมปกติ และรัฐไม่ค่อยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณหรือบางโปรแกรมก็ไม่ได้ใช้งบประมาณของรัฐเลย จึงต้องเก็บค่าใช้จ่ายสูง ฉะนั้นจึงอาจจะมีรายได้จากแหล่งอื่น ๆ บ้าง เช่น การวิจัยของสถาบัน ภาคเอกชน เป็นต้น

บุคลากร

จากการวิจัยพบว่าในภาพรวม แนวโน้มการบริหารงานด้านบุคลากรของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีความเป็นไปได้มากที่สุดที่จะใช้บุคลากรร่วมกับหลักสูตรปกติ แต่จะมีผู้สอนชาวต่างชาติด้วย ทั้งนี้จะมีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ โดยจะบริหารงานแบบยืดหยุ่น มีความคล่องตัว จะมีการประเมินการสอนของอาจารย์ มีการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการประสานงานและให้บริการนักศึกษาต่างชาติได้ดี

อาคารสถานที่

แนวโน้มการบริหารงานด้านอาคารสถานที่ของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีความเป็นไปได้มากที่สุดที่จะใช้อาคารสถานที่อย่างคุ้มค่าที่สุด อาคารสถานที่จะต้องมีมาตรฐานนานาชาติ มีความเหมาะสมกับระดับการศึกษา โดยอาจจะมีการบริหารงานแบบภาคเอกชน ทั้งนี้ควรมีห้องพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนชาวต่างชาติด้วย

คุณภาพของบัณฑิต

แนวโน้มคุณภาพบัณฑิตของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีความเป็นไปได้มากที่จะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลัก ๆ ดังต่อไปนี้ คือ มีความรู้เชิงวิชาการเทียบเท่านานาชาติ มีความสามารถในการใช้และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สามารถทำงานในระดับนานาชาติได้ โดยสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ รวมทั้งมีโลกทัศน์กว้าง รู้และเข้าใจวัฒนธรรมนานาชาติ

ตอนที่ 2 อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยแนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 จะเป็นไปตามลำดับ ดังนี้ คือ แนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบสำคัญ การจัดการศึกษา การบริหารงาน และคุณภาพของบัณฑิต

1. แนวคิดการจัดโปรแกรมนานาชาติ

จากแนวคิดการจัดโปรแกรมนานาชาติ ระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นในภาพรวมว่าจะมุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติเป็นสำคัญ และจะต้องมีทิศทาง กลุ่มเป้าหมายและแนวทางควบคุมคุณภาพที่ชัดเจนโดยมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด รวมทั้งจะมีการโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นหลัก ๆ 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 **คุณภาพมาตรฐาน** การจัดศึกษาไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมนานาชาติ หรือโปรแกรมปกติ ย่อมต้องเน้นคุณภาพมาตรฐานเป็นสำคัญ การจัดโปรแกรมปกติจัดให้มีมาตรฐานหลักสูตรในระดับชาติ การจัดโปรแกรมนานาชาติจะต้องมีมาตรฐานในระดับสากล เพราะโปรแกรมนานาชาติเป็นโปรแกรมที่จัดให้กับนักศึกษาต่างชาติด้วย การที่จะดึงดูดให้นักศึกษาต่างชาติเข้ามาเรียน หรือให้สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศสนใจที่จะร่วมมือทางวิชาการด้วยนั้น คุณภาพมาตรฐานระดับสากล เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะสร้างความเชื่อถือแก่ผู้เรียนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สำหรับชาวไทยนั้น หากผู้เรียนจะเลือกเรียนโปรแกรมนานาชาติจะต้องมีความมั่นใจในคุณภาพมาตรฐานของโปรแกรมนั้น ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาไทย มิฉะนั้นผู้เรียนก็จะเลือกไปศึกษาที่ต่างประเทศมากกว่า ฉะนั้น

สถาบันอุดมศึกษาไทยควรสนใจอย่างแท้จริงต่อคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอน (ประจวบ ไชยสาส์น, 2541) ดังที่ก่าจัด มงคลกุล (สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2542) ได้กล่าวว่าคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ ต้องเน้นคุณภาพของผู้สอน อุปกรณ์การเรียนการสอน หลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาควรมีผลงานวิจัยตีพิมพ์ระดับนานาชาติ หรือมีการประเมินจากภายนอก หากการจัดการศึกษาดำกว่ามาตรฐานจะไม่สามารถอยู่ได้ ถ้ามีมาตรฐานสูง เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาก็จะได้รับการยอมรับ โดยสุนทร ชูติชราพันธ์ (สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2542) เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาไทยควรจะต้องมีแนวทางในการควบคุมคุณภาพมาตรฐานที่ชัดเจน ทั้งนี้คุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาในหลายมิติซึ่งครอบคลุมถึงกิจกรรมทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องสร้างวัฒนธรรมในการประเมินคุณภาพให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรในทุกสถาบัน การประเมินคุณภาพการศึกษาคิรจะมีการประเมิน 2 ทาง คือ การประเมินภายในองค์กรและประเมินจากภายนอกองค์กร (ทพวงมหาวิทยาลัย, 2542) การประกันคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 ซึ่งในระดับอุดมศึกษานั้น ทพวงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานดูแลนโยบายอุดมศึกษาก็ได้ริเริ่มดำเนินการประกันคุณภาพอย่างเป็นทางการแล้ว

1.2 *ทิศทางและกลุ่มเป้าหมาย* การจัดโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด ทพวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้าสถาบันอุดมศึกษาไทยจะต้องกำหนดทิศทางที่ชัดเจน ซึ่งก็หมายถึงการตั้งเป้าหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาว่าจะให้ดำเนินไปในทิศทางใดในอนาคต เช่น สาขาวิชาใดที่มีแนวโน้มเป็นที่ต้องการของผู้เรียน และต้องพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายว่าผู้ที่สนใจจะศึกษาในโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันเป็นกลุ่มบุคคลลักษณะแบบใด เช่น เชื้อชาติ อาชีพ เพศ เป็นต้น เพื่อจะได้จัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องคำนึงถึงปริมาณของกลุ่มเป้าหมายด้วยเพื่อเป็นการประกันได้ว่าหากมีกลุ่มเป้าหมายที่สนใจจะศึกษาในโปรแกรมนานาชาติในสถาบันมีจำนวนมากพอก็จะทำให้โปรแกรมดังกล่าวมีความยั่งยืน และไม่มีปัญหาเรื่องการบริหารงบประมาณในอนาคต

1.3 *ความพร้อมและความเข้มแข็งทางวิชาการ* สถาบันอุดมศึกษาไทยน่าจะพิจารณาถึงความพร้อมในการจัดโปรแกรมนานาชาติ โดยดูความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญในสาขา บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือทางวิชาการ ฯลฯ ซึ่งประจวบ ไชยสาส์น (2541: 2) เห็นว่าควรต้องมีความพร้อมของระบบ ความพร้อมของสถาบัน เช่น หลักสูตร ห้องสมุด บุคลากรผู้สอนและผู้บริการ อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น รวมทั้งความพร้อมของตัวบุคคลที่จะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตร มีวิธีการสอนที่ทันสมัยโดยใช้ IT เสริมการเรียนการสอน และมีความสามารถในการใช้ภาษาและคอมพิวเตอร์

สถาบันอุดมศึกษาควรคำนึงถึงสาขาวิชาที่จะเปิดเป็นโปรแกรมนานาชาติในสาขาที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญหรือเป็นสาขาวิชาที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธรรมศักดิ์ สมมาตย์ (สัมภาษณ์, 2542) ที่ว่าน่าจะพิจารณาสาขาที่สถาบันมีความเข้มแข็ง เช่น ไทยศึกษา การจัดการเรื่องน้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเกษตรเขตร้อน เป็นต้น นอกจากนี้ สุเนตร ชุตินทรานนท์ (สัมภาษณ์, 2542) มีแนวคิดว่าจะจัดหลักสูตรได้เป็น 2 แนวทาง คือ การใช้หลักสูตรของประเทศตะวันตกสำหรับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ธุรกิจ ซึ่งหลักสูตรมีความเป็นนานาชาติอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ใช้หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาของต่างประเทศที่ร่วมมือในลักษณะเป็นหลักสูตรเรียนร่วม เป็นต้น และอีกแนวทางหนึ่งคือการเปิดสาขาที่ไทยมีความเข้มแข็ง มีความเด่น เป็นเอกลักษณ์ เช่น ไทยศึกษา เอเชียตะวันออกเฉียงศึกษาศาสตร์ พุทธศึกษา ซึ่งไทยจะได้เปรียบเนื่องจากสามารถใช้ฐานข้อมูลและบุคลากรภายในประเทศได้ สถาบันอุดมศึกษาไทยควรพัฒนาการศึกษาของไทยให้เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับตัวเรา โดยทำให้นานาชาติได้รู้ถึงความเด่นและเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาไทย ซึ่งในรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขยายผลการประชุมระดับโลกเรื่องการอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) ได้สรุปไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยจะต้องให้ความสำคัญกับความเป็นสากลกับเอกลักษณ์ของชาติอย่างเท่าเทียมกัน โดยต้องมีการประยุกต์และผสมผสานให้เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าโปรแกรมที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทยนั้น สถาบันอุดมศึกษาที่จะเปิดสอนต้องมีความเชี่ยวชาญ และมีความพร้อมจริง ๆ และที่สำคัญต้องมีกลุ่มเป้าหมาย เพราะโปรแกรมนานาชาติต้องมีการลงทุนที่สูงกว่าโปรแกรมปกติ หากเปิดแล้วไม่มีผู้เรียนมากพอก็จะมีปัญหาในการบริหารงบประมาณ และจะไม่มีที่ยั่งยืน

สำหรับโปรแกรมนานาชาติในสาขาที่เป็นเอกลักษณ์ไทยนั้น พบว่า ผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยมีความคิดเห็นเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ไทย กับกลุ่มที่เห็นว่าโปรแกรมที่เป็นเอกลักษณ์ไทยยังไม่ใช่จุดขายของโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาไทย สำหรับความคิดเห็นของผู้วิจัยคิดว่า สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญในสาขาที่เป็นเอกลักษณ์ไทยให้มาก เนื่องจากว่าหากเราไม่ให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ไทย ซึ่งถือเป็นสาขาที่เรามีความเข้มแข็งและเชี่ยวชาญ เราก็จะไม่ดึงดูดขายความเป็นไทย โปรแกรมนานาชาติก็จะเป็นโปรแกรมที่เปิดในสาขาทั่ว ๆ ไปที่มีความซ้ำซ้อน ที่สถาบันใดพร้อมก็เปิดได้ ไม่มีความเด่น และไม่ดึงดูดใจชาวต่างชาติเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามสถาบันอุดมศึกษาแต่ละสถาบันย่อมมีความเข้มแข็งในสาขาที่ต่างกัน ซึ่งอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (2542: 18) ได้กล่าวไว้ในการบรรยาย เรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยว่า ถ้าไม่มีการสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้แสวงหาเอกลักษณ์หรือจุดแข็งของตัวเอง เช่น บางแห่งมุ่งไปสู่ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง บางแห่งมุ่งค้นคว้าวิจัย บางแห่งมุ่งเน้นการเป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นเพื่อชุมชน

บางแห่งมุ่งผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโท-เอก บางแห่งมุ่งผลิตเฉพาะปริญญาตรี เป็นต้น ก็จะไม่สามารถจัดการศึกษาให้หลากหลายได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาที่จะเปิดโปรแกรมนานาชาติควรให้ความสำคัญต่อความพร้อมและความเข้มแข็งทางวิชาการของสถาบันด้วย

1.4 การโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ แนวโน้มด้านแนวคิดการจัดโปรแกรมนานาชาติที่สำคัญยังพบว่า จะมีการโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ (University Mobility in Asia and the Pacific: UMAP) เมื่อปี พ.ศ. 2538 มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสมรรถนะสากลของนักศึกษา คณาจารย์และบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา ความเป็นสากลของอุดมศึกษา ตลอดจนก่อให้เกิดการรับรองคุณวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไทยในระดับสากล โดยสนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรไปศึกษาทำวิจัย สอน ฝึกปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ โดยกำหนดเงื่อนไขให้มีการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างกัน โดยในปี พ.ศ. 2542 ได้สนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยเข้าร่วมโครงการเฝ้าร่องในการถ่ายโอนหน่วยกิต (UMAP Credit Transfer Scheme: UCTS) ซึ่งเป็นโครงการที่ประเทศออสเตรเลียได้ริเริ่มขึ้นเพื่อประกันการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างมหาวิทยาลัย ที่เข้าร่วมโครงการ UMAP ซึ่งการที่ประเทศไทยเข้าร่วมโครงการ UCTS จะนำไปสู่การรับรองคุณวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยในระดับสากลในระยะยาว (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) หากโครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จ อาจจะมีสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคอื่น ๆ นอกเหนือจากประเทศสมาชิก 27 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เข้าร่วมเป็นสมาชิกซึ่งจะทำให้มีการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันไทยและสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศมากขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ ยังพบว่าแนวโน้มจะมีการแลกเปลี่ยนนักศึกษากันมากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นการแลกเปลี่ยนในระยะสั้น รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวอาจารย์ระหว่างสถาบันกันมากขึ้นซึ่งเป็นการช่วยสร้างบรรยากาศนานาชาติ (ทองอินทร์ วงศ์โสธร, สัมภาษณ์, 2542)

2. จุดมุ่งหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติ

จุดมุ่งหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติ ระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ในภาพรวมมีแนวโน้มที่จะจัดโปรแกรมนานาชาติเพื่อมุ่งยกระดับคนไทย ทั้ง อาจารย์ ผู้เรียน รวมทั้งวิชาการของไทยให้มีความเป็นสากล สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ปรับตัวเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงในโลกได้ ลดอัตราคนไทยไปศึกษาต่างประเทศเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจจะชะลอตัว มุ่งให้โปรแกรมนานาชาติเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์กับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ รวมทั้งการแสดง

ภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ของไทยให้ต่างชาติยอมรับด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นหลัก 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ยกย่องความเป็นสากลของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาไทย จุดมุ่งหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับบัณฑิตศึกษา ควรที่จะมุ่งเพื่อยกระดับความเป็นสากลของไทยเป็นอันดับแรก โดยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาต้องเน้นการวิจัยของทั้งอาจารย์และนักศึกษา เพื่อแสวงหาข้อค้นพบใหม่ในสาขาวิชาต่าง ๆ และสถาบันอุดมศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับนานาชาติ เพื่อให้คนไทยและวิชาการของไทยเป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับในระดับสากล ซึ่งการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการวิจัย ซึ่งเป็นจุดอ่อนของสถาบันอุดมศึกษาไทย (สถิกร พงศ์พานิช, สัมภาษณ์, 2542) ทั้งนี้ หากวิชาการของไทยได้รับการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ จะทำให้สามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล และแข่งขันได้กับนานาชาติ ซึ่งมีทนา สานติวัตร (สัมภาษณ์, 2542) ให้ความเห็นว่าการจัดโปรแกรมนานาชาติมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมคนไทยสำหรับการแข่งขันในนานาชาติ โดยผู้เรียนจะมีความสามารถในการใช้ภาษา เทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีความสามารถในการเจรจาต่อรอง

ในโลกยุคใหม่ซึ่งเป็นยุคไร้พรมแดนและเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ประเทศต่าง ๆ ในโลกไม่สามารถอยู่โดยลำพังได้ จะต้องมีการพึ่งพาอาศัย หรือติดต่อสื่อสารกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง หากเราไม่รู้จักความเป็นไปของโลกก็จะทำให้เสียเปรียบ จุดมุ่งหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติก็เพื่อทำให้คนไทยสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกที่ไร้พรมแดนและความเปลี่ยนแปลงในโลกได้ (วิวัฒนา ณ ระนอง, สัมภาษณ์, 2542) และวิชัย บุญแสง (สัมภาษณ์, 2542) ได้แสดงความคิดเห็นว่าการจัดโปรแกรมนานาชาติมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ไม่ใช่รู้แต่เรื่องของตัวเองเท่านั้น แต่ต้องรู้ความเป็นไปต่าง ๆ ของนานาชาติด้วยซึ่งสอดคล้องกับวิจิตร ศรีธำณ (2534 : 2) ที่กล่าวไว้ว่า สภาพการณ์ของโลกที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้จำเป็นต้องพึ่งพากันและมีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชนนานาชาติให้ใกล้ชิดขึ้น เช่นเดียวกับการอุดมศึกษาที่จะต้องปรับบทบาทของตนเองอย่างจริงจัง เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขันพร้อม ๆ ไปด้วยการรักษาเอกลักษณ์ และเกียรติภูมิของชาติ และประจวบ ไชยสาส์น (2541: 3) ยังได้กล่าวว่าการพัฒนาความเป็นสากล ต้องผสมผสานวิทยาการจากแหล่งภายนอกให้เข้ากับภูมิปัญญาไทยได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้ อุดลย์ วิริยะเวชกุล (สัมภาษณ์, 2542) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติก็เพื่อให้เกิดการแข่งขันกับนานาชาติ ซึ่งการศึกษาที่มีความเป็นนานาชาติเป็นช่องทางหนึ่งที่จะเปิดสู่ความเป็นสากล (สุนทร ชุตินทรานนท์, สัมภาษณ์, 2542) นอกจากนี้ ยังเป็นการทำให้

ไทยมีบทบาทในนานาชาติมากขึ้น เพื่อเผยแพร่ ส่งเสริมความเป็นไทยไปสู่นานาชาติ และให้ไทยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในภูมิภาคด้วย (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, สัมภาษณ์, 2542)

2.2 **ลดยึดตัวคนไทยไปศึกษาในต่างประเทศ** ในยุคที่ไทยประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมานั้น ปัญหาดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่คนไทยที่มีฐานะดีมักจะมีเป้าหมายในการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาที่ต่างประเทศ โดยอาจจะเป็นการใช้ทุนส่วนตัวหรือสอบชิงทุนรัฐบาล ทั้งนี้ ในช่วงที่ไทยประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ผู้ที่สอบผ่านการรับทุนโครงการพัฒนาอาจารย์ของทบวงมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากไม่สามารถไปศึกษาต่อในต่างประเทศได้ เนื่องจากรัฐบาลไม่มีงบประมาณเพียงพอ ดังนั้นทบวงมหาวิทยาลัย จึงได้ดำเนินโครงการขยายการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อลดค่าใช้จ่ายในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัว เพื่อให้ นักเรียนทุนได้ศึกษาต่อภายในประเทศแทน และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา โดยให้เงินสนับสนุนการจัดหลักสูตรปริญญาเอกร่วมสถาบันกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) รวมทั้งสิ้น 44 หลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (มัทนา สานติวัตร, 2542) ทราบว่าในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัวมีนักศึกษาไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในต่างประเทศหรือผู้ที่กำลังจะเดินทางไปศึกษาต่างประเทศสนใจกลับมาศึกษาในไทยมากขึ้นและเลือกศึกษาในโปรแกรมนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของศุภชัย ยาวะประภาษ (สัมภาษณ์, 2542) ที่กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการจัดโปรแกรมนานาชาติประการหนึ่งก็เพื่อให้บริการผู้เรียนที่มีทุนทรัพย์ไม่พอที่จะไปศึกษาต่างประเทศ ทั้งนี้ ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทำให้การผลิตบัณฑิตศึกษามีอัตราต่ำลงเพราะรัฐบาลไม่สามารถส่งคนไปศึกษาในต่างประเทศได้ ทิศทางบัณฑิตศึกษาของไทยจะมีการไปศึกษาต่างประเทศน้อยลง ถ้าจะไปก็จะเป็นการไประยะสั้นโดยความร่วมมือกับต่างประเทศ ฉะนั้นจุดมุ่งหมายการจัดโปรแกรมนานาชาติจึงต้องเน้นการผลิตบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย (ทองอินทร์ วงศ์โสธร, สัมภาษณ์, 2542)

3. องค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมนานาชาติ

องค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีแนวโน้มว่าจะมีองค์ประกอบหลัก จะต้องมีความเป็นนานาชาติด้านภาษา หลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน กิจกรรม บรรยากาศ และการบริหารจัดการ

โปรแกรมที่เป็นนานาชาตินั้นควรต้องมีองค์ประกอบหลักที่ครบถ้วนตามที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น จึงจะเรียกได้ว่าเป็นโปรแกรมนานาชาติ ซึ่งมีคนจำนวนมากยังคิดว่าโปรแกรมนานาชาติเป็นเพียงการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอนเท่านั้น ซึ่งในประเด็นนี้เป็นที่ถกเถียงกันในวงการอุดมศึกษา และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่ชัด เนื่องจากหน่วยงานด้านนโยบายอุดมศึกษาไม่ได้กำหนดว่าโปรแกรมนานาชาติที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง จึงเกิดความสับสนระหว่างโปรแกรมภาษาอังกฤษและโปรแกรมนานาชาติ ซึ่งในการที่ได้ทำโปรแกรมที่เปิดสอนเป็นภาษาอังกฤษโดยไม่ได้เน้นองค์ประกอบอื่น ก็อาจเรียกได้ว่าเป็นโปรแกรมภาษาอังกฤษ ยังไม่เป็นที่พอใจตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรนานาชาติของทบวงมหาวิทยาลัย (ศรีเวียง โทศลวัฒน์ และศิริพร สิริไพโรจน์, 2541: 24) ว่าหลักสูตรนานาชาติต้องเป็นหลักสูตรที่สอนด้วยภาษาอังกฤษ เปิดโอกาสให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าศึกษา อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เนื้อหาสาระของหลักสูตรจะต้องมีความเป็นนานาชาติ และมีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ

3.1 **ภาษาอังกฤษ** การใช้ภาษาที่สื่อในการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติ ไม่มีการกำหนดชัดเจนว่าต้องใช้ภาษาอะไร แต่จากการวิจัยพบว่า ต้องเป็นภาษาที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับกันใต้นานาชาติ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าสำหรับประเทศไทยโปรแกรมนานาชาติจะยังคงใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอน ซึ่งภาษาอังกฤษนับได้ว่าเป็นภาษาสากลที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ และเป็นภาษาที่คนใช้มากที่สุดในโลก ถ้าไม่นับรวมภาษาจีน สำหรับคนไทยเอง ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่สองที่คนไทยต้องเรียน และสถาบันอุดมศึกษาไทยได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติมาโดยตลอด จึงอาจสรุปได้ว่าภาษาอังกฤษยังคงเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาไทยในทศวรรษหน้าต่อไป

3.2 **หลักสูตร** สำหรับเนื้อหาหลักสูตรต้องมีความเป็นนานาชาตินั้น หลักสูตรโดยส่วนใหญ่แล้วมีความเป็นนานาชาติอยู่ในตัวอยู่แล้ว ซึ่งก็หมายถึงเนื้อหาสาระมีความเป็นสากลเทียบเคียงกับหลักสูตรเดียวกันของสถาบันอุดมศึกษาในนานาชาติ โดยเฉพาะหลักสูตรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เป็นมาตรฐานเหมือนกันทั่วโลก (จิริยุทธ์ มหัทธนนกุล และประกิจเปรมธรรมกุล, สัมภาษณ์, 2542) ส่วนหลักสูตรในสาขาอื่น ๆ อาจมีเนื้อหาที่เป็นของไทยเองบ้าง แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นหากจะปรับให้หลักสูตรมีความเป็นนานาชาติก็ต้องแทรกเรื่องของนานาชาติ มีการเปรียบเทียบกับไทย ไม่ใช่เรียนในเรื่องของประเทศไทยอย่างเดียว ทั้งนี้การแทรกเรื่องนานาชาติในหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรนั้นมีความเป็นนานาชาติมากที่สุดในบรรดาองค์ประกอบอื่น ๆ

3.3 ผู้เรียนและผู้สอนจากนานาชาติ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสร้างสีสันให้เกิดความเป็นนานาชาติ เนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหลาย ๆ ชาติ ทำให้ได้เรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารกัน ตลอดเวลา ดังตัวอย่าง ในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่มีนักศึกษาและอาจารย์จากต่างชาติจำนวนมาก เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย จึงมีความเป็นนานาชาติมาก

3.4 กิจกรรมที่เป็นนานาชาติ องค์ประกอบที่มีความสำคัญไม่น้อยก็คือกิจกรรมที่เป็นนานาชาติ เช่น การประชุมสัมมนานานาชาติ การไปทำงานและศึกษาต่อในต่างประเทศ กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาในโปรแกรมนานาชาติ จะเป็นสิ่งที่สร้างความผูกพัน สร้างมิตรไมตรี และได้เรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญจะทำให้อาจารย์และนักศึกษาไทยมีความรู้ ความสามารถในวิชาการที่สามารถเทียบเคียงได้กับนานาชาติ มีโลกทัศน์กว้างและรู้ความเป็นไปของนานาชาติ

3.5 บรรยากาศนานาชาติ บรรยากาศการเรียนโปรแกรมนานาชาติเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาไทย เนื่องจากการเรียนการสอนใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดสำหรับสิ่งแวดล้อมไทย ซึ่งมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนน้อย จึงมักพบเห็นเสมอว่าโปรแกรมนานาชาติใช้ภาษาอังกฤษเฉพาะเวลาอยู่ในชั้นเรียน เวลาอยู่นอกชั้นเรียนนักศึกษาก็ใช้ภาษาไทยกันเหมือนเดิม ซึ่งแสดงถึงการขาดบรรยากาศความเป็นนานาชาติในภาพรวม จึงน่าจะมีการสร้างบรรยากาศให้มากขึ้น ซึ่งการมีผู้เรียนจากนานาชาติก็เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้มีบรรยากาศนานาชาติได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งนินนาท โอราพวรวิมล (สัมภาษณ์, 2542) ให้ความเห็นว่าผู้เรียนนับเป็นตัวป้อน (input) ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในบรรดาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ต้องมาจากหลาย ๆ ชาติ ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน

4. การจัดการศึกษาสำหรับโปรแกรมนานาชาติ

4.1 หลักสูตร

แนวโน้มของโปรแกรมนานาชาติจะต้องเป็นโปรแกรมที่มีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ มีความเป็นพลวัต (dynamic) ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้เพื่อความเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง (สทิกรร พงศ์พานิช สัมภาษณ์, 2542) ไม่ใช่ใช้หลักสูตรที่เหมือนเดิมเป็นเวลานาน ๆ เพราะสภาพความเป็นจริงของสังคมโลกมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หากใช้หลักสูตรเดิมที่จัดทำไว้นานแล้ว ไม่มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาหลักสูตร ก็จะเป็นหลักสูตรที่เป็นเพียงทฤษฎีในตำราที่ไม่สามารถนำมาปรับใช้จริงในเหตุการณ์ปัจจุบันได้ ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาทุกระดับของไทยมักพบ

ปัญหาในเรื่องหลักสูตรที่ล้าหลังไม่ค่อยมีการปรับและพัฒนาให้มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์จริงในสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงเร็วมากในปัจจุบัน จึงทำให้หลักสูตรที่ใช้เป็นเรื่องไกลตัวและไม่น่าสนใจ ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่การเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาไทยเกือบทุกระดับสอนให้นักเรียน นักศึกษาท่องจำ ซึ่งอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้กล่าวในการบรรยายพิเศษเรื่องนโยบายการอุดมศึกษาในศตวรรษใหม่ (2542: 8) ว่าในภูมิภาคนี้โดยรวมเราถูกวิจารณ์เสมอว่าเราไม่ได้สร้างคนให้สามารถคิด วิเคราะห์ได้ด้วยตัวเอง ไม่มีความสามารถเท่าที่ควรในการเรียนรู้ ในการปรับตัว เวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง มีข้อมูลความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดในแง่ของกระบวนการการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของภูมิภาคนี้และของประเทศไทยด้วย ไม่นับความเสียเปรียบอีกหลายเรื่อง ที่ถูกมองว่ายังล้าหลังอีกหลายประเทศในโลกสมัยใหม่ เช่น กรณีของทักษะด้านภาษาต่างประเทศ หรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรมองข้ามหรือละเลยเป็นอันขาด

นอกจากนี้หลักสูตรต้องมีลักษณะสหวิทยาการ (multidisciplinary) คือต้องมีความหลากหลาย มีเนื้อหาของหลาย ๆ สาขาวิชาผสมผสานเข้าด้วยกัน ไม่ใช่มุ่งแต่เรียนในสาขาใดสาขาหนึ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเรียนรู้ในวงแคบเฉพาะสาขาวิชาที่เลือกเรียนเท่านั้น นอกจากนี้หลักสูตรยังต้องมีเนื้อหาที่เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของนานาชาติและเปรียบเทียบกับเรื่องของไทย รวมทั้งมีการผสมผสานเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของภูมิภาคและเรื่องของคนเข้าด้วยกันด้วย ซึ่งนิพนธ์ โอราพรรนุฑิ (สัมภาษณ์, 2542) กล่าวว่า โปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่เป็นการสอนให้มุ่งไปในสาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ (specialist) มากเกินไป ในอนาคตควรจะให้จัดให้มีวิชาเลือกที่หลากหลาย และเป็นสหวิทยาการ รวมทั้งมีการเน้นปัญหาและประเด็นปัจจุบัน เพื่อให้บัณฑิตได้มีความรู้ที่หลากหลายเพื่อนำไปประกอบอาชีพอื่นได้ ไม่จำเป็นต้องทำงานในสาขาวิชาที่เลือกเรียนเสมอไป

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยค่อนข้างมีเสรีภาพทางวิชาการ ซึ่งทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรได้ตามความเหมาะสม เพียงแต่เสนอให้หน่วยงานดำเนินนโยบายอุดมศึกษาคือทบวงมหาวิทยาลัยเห็นชอบ แต่ทั้งนี้ ก่อนจะมีการปรับและพัฒนาหลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตรก็ควรต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ทราบปัญหา ทิศทางและเป้าหมายที่มุ่งจะปรับหลักสูตรใหม่ให้มีวัตถุประสงค์เช่นใด โดยการปรับหลักสูตรไม่จำเป็นต้องมีระยะเวลากำหนดที่ตายตัวว่าจะต้องปรับเปลี่ยนทุก ๆ กี่ปี หรือภายในกี่ปี แต่ต้องพิจารณาจากผลการประเมินว่าควรปรับเมื่อใดจึงจะเหมาะสม ทั้งนี้ การปรับหลักสูตรต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนด้วย

นอกจากนี้ ผู้จัดทำหลักสูตรต้องเป็นกลุ่มคนที่มีโลกทัศน์กว้าง มีประสบการณ์และรู้ความเป็นไปในนานาชาติ ซึ่งการจัดหลักสูตรจะมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่จะจัดโดยสถาบันเอง เพราะจะทำให้มีการบริหารที่คล่องตัว ไม่ต้องมีข้อผูกมัดในการใช้หลักสูตรของสถาบันต่างประเทศ สถาบันใดสถาบันหนึ่งที่มีความร่วมมือ แต่ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยยังจำเป็นต้องมีเครือข่าย โดยเลือกร่วมมือกับสถาบันหรือหน่วยงานต่างประเทศหลาย ๆ แห่งที่มีชื่อเสียงและมีความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ โดยการเชิญอาจารย์มาสอน หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้เชี่ยวชาญของไทย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งที่เลือกร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศในลักษณะจัดหลักสูตรร่วม (joint degree program) ซึ่งเป็นการใช้หลักสูตรเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่มีความร่วมมือ และอาจารย์ผู้สอนเป็นอาจารย์จากสถาบันที่มีความร่วมมือ ตัวอย่างเช่น สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมมือกับ The J.L Kellogg Graduate School of Management of Northwestern University และ Wharton School of the University of Pennsylvania เปิดสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาบริหารธุรกิจและการจัดการ วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมมือกับ Case Western Reserve University, The University of Michigan และ The University of Oklahoma เปิดสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีปิโตรเคมีและวิทยาศาสตร์พอลิเมอร์ เป็นต้น ซึ่งการจัดหลักสูตรร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศอาจเป็นเพราะว่าสถาบันอุดมศึกษาไทยมีการจัดโปรแกรมนานาชาติเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง สถาบันอุดมศึกษาไทยมีความต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสาขานั้น ๆ หรือเป็นความร่วมมือที่มีมาอย่างยาวนานและต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต

สำหรับโครงการที่ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การทำวิจัย และการสร้างความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ ภายใต้โครงการให้นักวิชาการไทยที่อยู่ต่างประเทศกลับมาร่วมพัฒนาการอุดมศึกษาไทยนั้น กิจกรรมของโครงการ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรให้มีความเป็นสากล การปรึกษาหาแนวทางในการทำวิจัยร่วม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับสูงที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน โดยให้นักวิชาการไทยในต่างประเทศมาเป็นวิทยากรในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ฝึกอบรม สัมมนา

นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยยังได้ดำเนินการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเกณฑ์เดิมได้มีการประกาศใช้มาเป็นเวลานานมากแล้ว และ

เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิชาการ การบริหารจัดการทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่มีความเป็นสากล และให้เกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงในเชิงโครงสร้าง ด้านการจัดการศึกษา และการควบคุมคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4.2 ผู้เรียน

แนวโน้มด้านผู้เรียนในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 สำหรับโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในภาพรวมมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดที่ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นมากที่สุดสำหรับผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาในทุกโปรแกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในโปรแกรมนานาชาติซึ่งต้องมีโลกทัศน์กว้าง ต้องรู้เรื่องของนานาชาติอย่างกว้างขวาง ฉะนั้นวิธีการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีที่จะได้ข้อมูลที่มากและหลากหลาย ซึ่งในยุคปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสารที่มีข่าวสารหลั่งไหลมาจากทั่วทุกมุมโลกจากหลาย ๆ แหล่ง อย่างรวดเร็ว การค้นคว้าหาข้อมูลจึงมีหลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการหาข้อมูลแบบรูปแบบเดิม คือการค้นหากจากตำรา วารสาร เอกสารการวิจัย ซึ่งอาจจะไม่ทันสมัยพอ หรือต้องใช้เวลาในการค้นหามาก ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยในการค้นคว้าข้อมูลเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และมีความทันสมัย เช่น การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ซีดีรอม เป็นต้น ซึ่งการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้แหล่งข้อมูลจากเทคโนโลยีเหล่านี้จะได้ข้อมูลที่หลากหลายมาก และมีความรวดเร็วเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาทุกคนต้องมีความสามารถในเรื่องนี้เพราะนับวัน เทคโนโลยีจะยิ่งเข้ามามีบทบาทมากขึ้น จนถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตโดยเฉพาะผู้ที่ เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการศึกษาในระดับอื่น

ผู้เรียนในโปรแกรมนานาชาติในทศวรรษหน้าจะมีมาจากนานาชาติมากขึ้นเพื่อสร้างสีสันและบรรยากาศให้เป็นนานาชาติ จึงทำให้ผู้เรียนมีโลกทัศน์กว้าง เพราะเมื่อมีผู้เรียนจากหลายชาติหลายภาษา หลากวัฒนธรรม ผู้เรียนก็จะมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาย่อมต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเนื่องจากลักษณะการเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการอภิปราย สัมมนา ฯลฯ และเป็นการศึกษาที่มีขนาดชั้นเรียนไม่ใหญ่มากนัก

ในประเด็นของจำนวนผู้เรียนจากนานาชาตินั้น จำนวนผู้เรียนต่างชาติจะขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของสถาบันในด้านความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ ยกตัวอย่าง เช่น เวชศาสตร์เขตร้อนของมหาวิทยาลัยมหิดล ไทยศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ซึ่งจำนวน

ผู้เรียนต่างชาติของโปรแกรมดังกล่าวมีสัดส่วนที่สูง เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากนานาชาติ และเป็นโปรแกรมที่ไทยมีความเชี่ยวชาญและมีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเหตุผลที่นักศึกษาต่างชาติเลือกเรียนโปรแกรมนานาชาติดังกล่าวในสถาบันอุดมศึกษาไทยก็เป็นเพราะเห็นว่าไทยมีความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ มากกว่าสถาบันอุดมศึกษาในประเทศอื่น ๆ ซึ่งไม่มีสิ่งแวดลอมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้เทียบเท่ากับไทย อย่างเช่น เวชศาสตร์เขตร้อนที่เป็นสาขาที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก และมีผู้เรียนต่างชาติจากทั่วทุกมุมโลกมาเรียน เพราะว่าเป็นประเทศเขตร้อนจึงมีกรณีศึกษาให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเองในเหตุการณ์จริง (เยาวลักษณ์ สุขชนะ, สัมภาษณ์, 2542) สำหรับหลักสูตรไทยศึกษา ซึ่งผู้เรียนต่างชาติส่วนใหญ่มาจากประเทศทางซีกโลกตะวันตก ซึ่งสุนทร ชุตินานนท์ (สัมภาษณ์, 2542) กล่าวว่า ถึงแม้จะมีการสอนไทยศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศในหลาย ๆ สถาบัน แต่คงไม่มีสถาบันอุดมศึกษาในประเทศอื่นใดที่จะมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดีเท่าประเทศไทย เพราะเป็นเรื่องของไทยเองและอีกประเด็นหนึ่ง อาจเป็นเพราะว่าสถาบันมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติ และเป็นสถาบันที่เก่าแก่ของไทยด้วย อย่างไรก็ตาม เยาวลักษณ์ สุขชนะ (สัมภาษณ์, 2542) ได้กล่าวว่า ถึงแม้ว่าจะมีนักศึกษาต่างชาติจำนวนมาก ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์โปรแกรมนานาชาติของสถาบัน ทั้งนี้ ผู้เรียนต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา เวียดนาม จะมีมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น WHO UNESCO เป็นต้น รวมทั้งการได้รับทุนจากรัฐบาลไทยด้วยส่วนหนึ่ง เนื่องจากประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่ยากจน โดยหากโปรแกรมนานาชาติได้รับการพัฒนาให้เป็นนานาชาติจนเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกับต่างประเทศ ก็จะต้องดึงดูดให้ผู้เรียนต่างชาติมาเรียนในสถาบันอุดมศึกษาไทยมากขึ้นอีก เพราะหากเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของการเรียนในไทยกับประเทศอื่นจะพบว่าค่าใช้จ่ายในไทยต่ำกว่ามาก สำหรับผู้เรียนชาวไทยที่เลือกเรียนโปรแกรมนานาชาติอาจต้องมีฐานะทางการเงินที่ดีพอสมควร เนื่องจากโปรแกรมนานาชาติจะมีค่าใช้จ่ายในการเรียนสูงกว่าโปรแกรมปกติ

นอกจากนี้ การจัดให้นักศึกษาต่างชาติมีชีวิตทางสังคมร่วมกัน การจัดกิจกรรมที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมนานาชาติซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียน เช่น การบริการด้านห้องพัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวก กีฬา ฯลฯ เป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียนโปรแกรมนานาชาติ เพราะจะทำให้ผู้เรียนเป็นมิตรกันตลอดชีวิต (เจตนา นาควิริยะ, สัมภาษณ์, 2542)

4.3 ผู้สอน

ผู้สอนในโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 จะมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติผสมผสานกัน ย่อมมีจากหลาย ๆ ชาติก็ยิ่งทำให้เกิดความหลากหลายทั้งในด้านวิชาการและวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการสร้างสีสันให้เกิดบรรยากาศนานาชาติเช่นเดียวกับการมีผู้เรียนจากนานาชาติ

ในประเด็นของคุณสมบัติของผู้สอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ในการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวม น่าจะมีคุณสมบัติดังนี้ คือ คุณวุฒิปริญญาเอกจากสถาบันที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ความเชี่ยวชาญในสาขาที่จะสอน ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี และผ่านการคัดเลือก (selective) มาเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรโลกทัศน์กว้างขวาง รู้และสนใจความเป็นไปของนานาชาติ รวมทั้งมีผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ ซึ่งคุณวุฒิการศึกษาของผู้สอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษานั้น ควรต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาเอกในสาขาที่จะสอนเพราะหากจบการศึกษต่ำกว่าปริญญาเอกแต่ให้มาสอนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีทั้งปริญญาโท และปริญญาเอกก็ไม่เหมาะสม และจะไม่ได้รับการยอมรับจากผู้เรียน เพราะแม้แต่ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาในโปรแกรมปกติส่วนใหญ่ยังต้องจบการศึกษาระดับปริญญาเอก ฉะนั้นหากจะทำให้โปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาไทยได้รับการยอมรับจากนานาชาติก็ควรที่จะเลือกผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก แต่ทั้งนี้ต้องมีคุณสมบัติอย่างอื่นดังที่กล่าวมาประกอบด้วย โดยคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้สอนโปรแกรมนานาชาติคือ ต้องมีความสนใจและรู้ความเป็นไปในนานาชาติ มีโลกทัศน์กว้าง เพราะการสอนโปรแกรมนานาชาติต้องมีการแทรกเรื่องของนานาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่ง หากผู้สอนขาดคุณสมบัติข้อนี้ คือไม่มีความสนใจ และไม่มีโลกทัศน์กว้างเกี่ยวกับเรื่องของนานาชาติ ก็นับว่าไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้สอนโปรแกรมนานาชาติ

ในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่ผู้สอนโปรแกรมนานาชาติต้องมี เพราะผู้สอนต้องใช้ภาษาอังกฤษซึ่งใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน และต้องมีการสื่อสารกับผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน จึงต้องคัดเลือกผู้สอนที่มีความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ทั้งการพูด เขียน ฟัง ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ผู้สอนยังต้องมีการกิจด้านวิชาการอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน เช่น การเขียนผลงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารนานาชาติ การประชุมสัมมนานานาชาติ การเดินทางไปดูงานที่ต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งล้วนมีความจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ดีจึงจะทำให้ภารกิจวิชาการเป็นไปด้วยความราบรื่น ถึงแม้ว่า ประกิจ เปรมธรรมกร (สัมภาษณ์, 2542)

จะให้ความเห็นว่าภาษาอังกฤษไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุดประการเดียวในการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญยิ่งที่ผู้สอนโปรแกรมนานาชาติต้องมีดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะถึงแม้ว่า ผู้สอนมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา มีความสามารถสูงในการสอนแต่หากใช้ภาษาอังกฤษได้ไม่ดีก็ไม่สามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้ ผู้สอนที่มีคุณสมบัติอย่างนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะสอนในโปรแกรมปกติมากกว่าสอนโปรแกรมนานาชาติ

ในประเด็นของคุณสมบัติของผู้สอนที่ต้องมีผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติก็เป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ ที่ควรมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอนในโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา เพราะโดยที่ใดก็ตามแล้วว่าโปรแกรมนานาชาติต้องมีมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติจึงจะดึงดูดให้ผู้เรียนทั้งชาวไทยและต่างชาติเลือกเรียน ฉะนั้นการประเมินจากภายนอกเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าโปรแกรมนานาชาติเป็นที่น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะได้รับการประเมินก็คือ ผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์จากนานาชาติของผู้สอนนั่นเอง ฉะนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยจึงต้องมีการสนับสนุนให้คณาจารย์มีผลงานวิจัย การเสนอผลงานในเวทีต่างประเทศเพื่อยกระดับผู้สอนให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อจะได้เป็นผู้สอนหลักในโปรแกรมนานาชาติของสถาบันในระยะยาวต่อไป ทั้งนี้ควรต้องมีการประเมินผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

ในส่วนของการร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศนั้น สถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีการสอนโปรแกรมนานาชาติจำเป็นต้องแสวงหาและทำความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศที่มีชื่อเสียงหลาย ๆ สถาบัน

4.4 ระบบการศึกษา

สำหรับระบบการศึกษาของโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 นั้นจะมีความยืดหยุ่นมาก สามารถจัดระบบการศึกษาได้หลายรูปแบบ โดยไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับลักษณะของโปรแกรมและการบริหารจัดการของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาที่จัดโปรแกรมนานาชาติจะต้องพิจารณาใช้ระบบการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของทั้งผู้เรียนและผู้สอนด้วย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ยังเห็นว่าน่าจะจัดให้สอดคล้องกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศด้วย เพราะจะทำให้สามารถรับนักศึกษาต่างประเทศเข้าเรียนได้เป็นจำนวนมาก และอาจจัดให้สะดวกต่อการเดินทางมาสอนของอาจารย์ต่างชาติด้วย ทั้งนี้ ระบบการศึกษาคงที่จะมีความยืดหยุ่นและเอื้อให้โปรแกรมนานาชาติมีความยั่งยืน เพราะหากยึดรูปแบบที่ตายตัวก็อาจจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการรับนักศึกษาทั้งต่างชาติและคนไทย รวมทั้งเป็นข้อจำกัดในการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาเองด้วย ซึ่งโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศมักจะมีทางเลือกให้นักศึกษา

หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาในการเรียน การเลือกเรียนโปรแกรมต่าง ๆ ซึ่งจะสนองตอบความต้องการของนักศึกษาได้เป็นจำนวนมาก อันจะส่งผลให้มีนักศึกษาเลือกเรียนโปรแกรมดังกล่าวมากด้วย

4.5 การจัดการเรียนการสอน

ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะหยิบยกมาอภิปรายคือการใช้ภาษาที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับในนานาชาติมาเป็นสื่อในการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความเห็นไว้ในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 โปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จะยังคงใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอน ถึงแม้ว่าผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ความเห็นว่าเป็นโปรแกรมนานาชาติไม่จำเป็นต้องสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเสมอไป แต่ผู้เชี่ยวชาญก็ยอมรับว่าจะยังคงใช้ภาษาอังกฤษมากเป็นอันดับแรก โดยอาจจะมีการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติบางโปรแกรมเป็นภาษาอื่นบ้าง เช่น จีน ญี่ปุ่น แต่มีจำนวนน้อยมาก

ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ไม่สอนท่องจำ โดยวิธีการสอนมีหลายรูปแบบ โดยการบรรยายก็ยังคงมีอยู่แต่น้อยลง และจะมีการสอนรูปแบบอื่น ๆ เช่น สัมมนา กรณีศึกษา เป็นต้น จะเน้นการวิจัย และออกภาคสนาม จะมีสื่อการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะเทคโนโลยีสมัยใหม่จะมีบทบาทช่วยในการสอนมากขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม เป็นต้น ทั้งนี้ วัฒนา ณ ระนอง และ ยาวลักษณ์ สุขชนะ (สัมภาษณ์, 2542) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า แนวโน้มโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาจะจัดให้มีการเรียนการสอนทางไกลมากขึ้นเพื่อตอบสนองผู้เรียนได้เป็นจำนวนมาก จึงมีความยืดหยุ่นด้านสถานที่และเวลาในการเรียนมากขึ้น

นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมากขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษา

สำหรับหน่วยงานที่จะรับผิดชอบการจัดโปรแกรมนานาชาติ ในภาพรวมเห็นว่าจะต้องเป็นหน่วยงานในระดับคณะหรือภาควิชาในสถาบันอุดมศึกษาเอง เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการในแต่ละสาขาอยู่แล้ว ซึ่งสามารถบริหารจัดการให้เกิดความคล่องตัวได้ โดยไม่มีความจำเป็นต้องแยกออกไปเป็นหน่วยงานใหม่ (อดุลย์ วิริยเวชกุล, สัมภาษณ์, 2542) เพราะถึงแม้จะตีในแง่การอำนวยความสะดวก แต่อาจจะเกิดความล่าช้า เพราะการบริหารวิชาการเป็นเรื่อง

ที่คณะ/ภาควิชามีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว จึงน่าจะมีความคล่องตัวกว่า แต่ควรจัดให้มีการบริการ นักศึกษาต่างชาติในด้านที่พัก วิชา ประกันสุขภาพ ฯลฯ (เขาวลัทธิ สุธชนะ, สัมภาษณ์, 2542) ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าตั้งหน่วยงานใหม่เพื่อรับผิดชอบการจัดโปรแกรมนานาชาติจะเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อนกับภาควิชา เพราะหน่วยงานใหม่หน่วยงานเดียวจะดูแลการจัดโปรแกรมนานาชาติของทุกสาขาวิชาได้ไม่ดีเท่ากับแต่ละคณะ/ภาควิชาดูแลเอง ทั้งนี้การดูแลด้านวิชาการควรอยู่ภายใต้การดูแลของคณะและภาควิชา แต่หากจะมีหน่วยงานที่บริหารงานด้านธุรการ เช่น การบริการนักศึกษาต่างชาติ ก็เป็นเรื่องดี อย่างไรก็ตาม อุดมย์ วิริยะเวชกุล และธรรมศักดิ์ สมมาตรย์ (สัมภาษณ์, 2542) เห็นสอดคล้องกันว่า หากสถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาหน่วยงานวิเทศสัมพันธ์ให้มีความเข้มแข็ง สามารถประสานงานเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนานาชาติได้ดี ก็ไม่มีความจำเป็นต้องตั้งหน่วยงานให้บริการนักศึกษาโปรแกรมนานาชาติขึ้นมาอีก

4.6 เกณฑ์การคัดเลือกและคุณสมบัติผู้เรียน

แนวโน้มของเกณฑ์การคัดเลือกและคุณสมบัติของผู้เรียนโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 จะยังคงใช้เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งเป็นเกณฑ์เดียวกับที่ใช้คัดเลือกผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษาในโปรแกรมปกติทั่วไป แต่จะเพิ่มเกณฑ์ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ เช่น TOEFL และเน้นการสัมภาษณ์ ซึ่งเจตนาภาควิชา (สัมภาษณ์, 2542) กล่าวว่าต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์นานพอสมควรเพื่อดูความสนใจของผู้สมัครเรียน ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษต้องเข้ม ส่วนพื้นความรู้ขึ้นอยู่กับสาขาวิชานั้น ๆ ทั้งนี้ สุเนตร ชุตินทรานนท์ ประกิจ เปรมธรรมกร และจิรยุทธ์ มหัทธกุล (สัมภาษณ์, 2542) เห็นสอดคล้องกันว่าอาจจะมีการยืดหยุ่นเกณฑ์บ้างตามความเหมาะสม สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในสาขาวิชาที่จะเรียน

4.7 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลของผู้เรียนโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 จะมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะสาขาวิชา และวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตร แต่ที่สำคัญจะต้องมีการประกันคุณภาพ โดยประเมินจากภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่วัดจากผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในระดับชาติและนานาชาติ ทั้งนี้ วิธีการวัดและประเมินผลนั้นต้องมีมาตรฐานสากล และมีความโปร่งใส

5. การบริหารงานโปรแกรมนานาชาติ

5.1 งบประมาณ

การบริหารงานโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ด้านงบประมาณผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโปรแกรมนานาชาติจะต้องเป็นโปรแกรมที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ เพราะโปรแกรมนานาชาติเป็นโปรแกรมที่มีการลงทุนสูงกว่าโปรแกรมปกติ และเนื่องจากการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาที่รัฐไม่ได้ให้งบประมาณสนับสนุนเท่ากับการศึกษาในระดับอื่น ๆ อาจเป็นเพราะว่าเป็นการศึกษาที่ไม่ได้มีความจำเป็นเท่ากับระดับปริญญาตรี ฉะนั้น สถาบันที่จัดโปรแกรมนานาชาติจึงต้องมีรายได้หลักจากค่าเล่าเรียน และอาจมีแหล่งทุนอื่น ๆ ให้การสนับสนุนบ้าง เช่น จากภาคเอกชน ดังนั้นในอนาคตอันใกล้นี้ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจะต้องออกนอกระบบราชการ การบริหารงบประมาณจึงต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าจะยังคงได้รับงบประมาณจากรัฐอยู่บ้าง แต่ก็คงจะมีสัดส่วนน้อยลง และเนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาต้องมีอิสระในการบริหารงบประมาณด้วยตัวเอง จึงต้องพยายามให้มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด อาจจะเป็นการบริหารงานแบบเอกชนมากขึ้น จึงจะทำให้สถาบันเลี้ยงตัวเองได้ สอดคล้องกับจรัส สุวรรณเวลา (2542: 4) กล่าวไว้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สิ่งที่สำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการจัดการคือการเงิน บทบาทของรัฐยังจำเป็นต้องสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการและการเงินของสถาบันอุดมศึกษาอย่างไรก็ดีในอนาคตงบประมาณควรจะต้องมาจากภาคเอกชนด้วย ทั้งนี้อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (2542: 8) กล่าวว่ารัฐต้องอาศัยความหลากหลายในการจัดการอุดมศึกษามากขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของเอกชน สถาบันที่มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะมหาวิทยาลัย แม้แต่สถาบันของรัฐเองก็จะต้องมีแนวทางในการที่จะระดมความร่วมมือให้ภาคเอกชนหรือองค์กรอื่นในสังคมเข้ามาร่วมจัดการศึกษาให้มากขึ้นด้วย คงเป็นไปได้ที่จะให้ภาครัฐเข้าไปจัดการทุกสิ่งทุกอย่างเองหรือทุ่มทรัพยากร 100% โดยไม่หวังพึ่งการระดมทรัพยากรในการจัดอุดมศึกษาได้ในอนาคต

5.2 บุคลากร

การบริหารงานด้านบุคลากรสำหรับโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีแนวโน้มว่าจะมีการใช้บุคลากรร่วมกับโปรแกรมปกติ แต่ก็ต้องมีผู้สอนชาวต่างชาติด้วย ในประเด็นนี้มีหลักการเช่นเดียวกับการบริหารงานด้านการเงิน คือต้องเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด โปรแกรมนานาชาติมักเป็นโปรแกรมที่มีการ

เปิดสอนในโปรแกรมปกติด้วย หรือหากไม่มีการเปิดสอนในโปรแกรมปกติ ก็จะเป็นสาขาที่ใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับโปรแกรมปกติที่เปิดสอนอยู่แล้ว ฉะนั้น จึงควรพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมดังที่ได้กล่าวแล้วในส่วนของผู้สอนให้เป็นผู้สอนในโปรแกรมนานาชาติด้วย โดยจะต้องมีการพัฒนาผู้สอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรระดับเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมนานาชาติทุกระดับอย่างสม่ำเสมอด้วย

ในการบริหารงานบุคลากรในโปรแกรมนานาชาติต้องเน้นความคล่องตัว มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดกฎระเบียบราชการมากนัก อาจเป็นเพราะว่าโปรแกรมนานาชาติส่วนใหญ่เป็นโปรแกรมที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้จึงมีอิสระในการบริหารงานมากกว่าโปรแกรมปกติ

5.3 อาคารสถานที่

การบริหารงานด้านอาคารสถานที่สำหรับโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 มีแนวโน้มที่สอดคล้องกับการบริหารงานด้านงบประมาณและบุคลากรในแง่ของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด กล่าวคือ การบริหารอาคารสถานที่ที่จะเน้นการใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่แล้วในสถาบันให้คุ้มค่าที่สุด โดยใช้ร่วมกับโปรแกรมปกติ ผู้วิจัยเห็นว่าหลักการนี้ก็เช่นเดียวกับการบริหารงานงบประมาณและบุคลากรเพราะอย่างที่ได้อธิบายมาแล้วว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยต้องออกนอกงบประมาณราชการในอนาคตอันใกล้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐต้องบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด นั่นก็คือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะเป็นในลักษณะการบริหารงานแบบเอกชน โดยเฉพาะในเรื่องการลงทุนด้านอาคารสถานที่ซึ่งเป็นการลงทุนที่สูง จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ แต่หากมีความจำเป็นจริง ๆ เพื่อให้เกิดมาตรฐานนานาชาติ ก็เป็นความเหมาะสมที่ต้องลงทุนบ้าง เช่น หากมีผู้เรียนต่างชาติจำนวนมากก็อาจต้องสร้างหอพักรองรับ

6. คุณภาพของบัณฑิต

บัณฑิตซึ่งเป็นผลผลิตของการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 นอกจากจะต้องมีคุณภาพอันได้แก่ลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยคิดว่าลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่สำคัญที่สุดคือต้องมีความรู้เชิงวิชาการเทียบเท่ากับนานาชาติ กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาเป็นบัณฑิตแล้วต้องมีความรู้ในสาขาวิชาที่เรียนเทียบเท่ากับผู้เรียนที่เรียนโปรแกรมเดียวกัน

อุดมศึกษาต่างประเทศ นั้นก็หมายถึงมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนานาชาตินั่นเอง ซึ่งคุณภาพมาตรฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการจัดโปรแกรมนานาชาติ รวมทั้งการจัดการศึกษาโปรแกรมปกติในทุกระดับการศึกษาก็ควรต้องคำนึงถึงคุณภาพมาตรฐานเป็นสำคัญ และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือการมีโลกทัศน์กว้าง รู้และเข้าใจวัฒนธรรมนานาชาติ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่บัณฑิตโปรแกรมปกติอาจไม่มี

นอกจากนั้น บัณฑิตยังจะต้องมีความสามารถในการใช้และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งนับวันจะเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น ดังเช่นที่ เยาวลักษณ์ สุขชนะ (สัมภาษณ์, 2542) กล่าวว่าในทศวรรษหน้าจะมี 2 ภาษา คือภาษามนุษย์ (human language) และภาษาคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารนี้ หากใครใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น จะเป็นคนไม่ทันสมัย และจะเสียเปรียบคนที่ใช้คอมพิวเตอร์ได้

ลักษณะอันพึงประสงค์ที่ค่อนข้างเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวบัณฑิตโปรแกรมนานาชาติคือการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ดี เพราะการศึกษาโปรแกรมนานาชาติต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ จึงทำให้บัณฑิตมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น สามารถที่จะทำงานในระดับนานาชาติได้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

จากการวิจัยเรื่องการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้ผลการวิจัยจากการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาควรมีแนวคิดในการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาดังนี้

1.1 การจะเปิดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ควรศึกษา วิเคราะห์ และทำความเข้าใจ เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายว่าผู้ที่สนใจจะศึกษาในโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันเป็นกลุ่มบุคคลลักษณะแบบใด เช่น เชื้อชาติ อาชีพ เพศ เป็นต้น เพื่อจะได้จัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว รวมทั้งปริมาณของกลุ่มเป้าหมายด้วย เพื่อเป็นการ

ประกันได้ว่าหากมีกลุ่มเป้าหมายที่สนใจจะเข้าศึกษาในโปรแกรมนานาชาติในสถาบันมีจำนวนมาก
พอก็จะทำให้โปรแกรมดังกล่าวมีความยั่งยืน และไม่มีปัญหาเรื่องการบริหารงบประมาณในอนาคต

1.2 ควรศึกษาการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาของประเทศ
ต่าง ๆ ให้เข้าใจ เช่น คุณภาพมาตรฐาน การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

1.3 ควรพิจารณาถึงความพร้อมของสถาบันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ
ในสาขาที่จะเปิดโปรแกรมนานาชาติ ทรัพยากรของสถาบัน เช่น งบประมาณ บุคลากร อาคาร
สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

2. สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยควรมีจุดมุ่งหมายในการจัดโปรแกรมนานาชาติ
ระดับบัณฑิตศึกษาที่ชัดเจนและผลักดันให้เกิดการปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การยก
ระดับบุคลากรและวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้มีความเป็นสากล โดยการส่งเสริมและ
สนับสนุนให้อาจารย์ และนักศึกษาทำการวิจัย โดยให้ทุนทำการวิจัย ลาเพื่อทำการวิจัยและส่งผล
งานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ เสนอผลงานวิจัยที่ต่างประเทศ ให้เข้าร่วมประชุมสัมมนาระดับ
นานาชาติ เป็นต้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่าผลงานการวิจัยของอาจารย์และนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะ
สร้างความยอมรับจากนานาชาติ

3. หน่วยงานกลางที่ดูแลนโยบายระดับอุดมศึกษาควรสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาไทย
จัดกิจกรรมนานาชาติ เช่น การประชุม/สัมมนาระดับนานาชาติ การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและ
บุคลากรกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ เป็นต้น

4. สถาบันอุดมศึกษาที่จัดโปรแกรมนานาชาติควรมีการบริหารหลักสูตร ดังนี้

4.1 ควรให้คณะ/ภาควิชาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการบริหารหลักสูตรในแต่ละ
สาขาเอง เนื่องจากมีคณาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเหมาะสมอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้การ
บริหารมีความคล่องตัว ทั้งนี้ควรตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรที่ประกอบด้วยบุคคลภายนอก
และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบัน/หน่วยงานต่างประเทศด้วย (Advisory Board) เพื่อให้เกิดความหลากหลาย
โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรเป็นบุคคลที่มีโลกทัศน์กว้าง มีความรู้และสนใจเรื่อง
ของนานาชาติด้วย

4.2 หลักสูตรนานาชาติควรได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอให้มีลักษณะพลวัต
(dynamic) เพื่อให้ทันต่อสภาพความเป็นจริงโดยอาจมีการประเมินหลักสูตรทุกปีการศึกษา โดยให้
ผู้สอน ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมิน

4.3 หลักสูตรนานาชาติควรมีเนื้อหาของเรื่องนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับแต่ละสาขาวิชา
โดยอาจมีการเปรียบเทียบกับเรื่องของไทย เช่น สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ ต้องมีการ
เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ กับกฎหมายไทย เป็นต้น

4.4 หลักสูตรมีลักษณะสหวิทยาการ (multidisciplinary) คือมีเนื้อหาของสาขาวิชาอื่น ๆ ผสมผสานอยู่ในหลักสูตรด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ เช่น สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ เกษตร มีเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเงิน และการเกษตร เป็นต้น

5. ตามผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนควรมาจากประเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เป็นนานาชาติ สถาบันอุดมศึกษาไทยที่จัดโปรแกรมนานาชาติ จึงควรมีวิธีการที่จะดึงดูดผู้เรียนจากต่างประเทศ ดังนี้

5.1 ประชาสัมพันธ์โปรแกรมนานาชาติในสื่อที่หลากหลาย เช่น สิ่งพิมพ์โดยจัดส่งไปยังสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงานต่างประเทศ และสถานทูตของประเทศต่าง ๆ ประจำประเทศไทย และจัดทำโฮมเพจ เป็นต้น

5.2 จัดหาแหล่งทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น กรมวิเทศสหการ ทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาไทย องค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้แก่ WHO UNESCO เป็นต้น เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายแก่กลุ่มเป้าหมายที่ยังมีฐานะไม่ดีนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเป้าหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

5.3 จัดบริการแก่ผู้เรียนต่างชาติ เช่น บริการให้คำปรึกษา จัดหาหอพัก และการต่ออายุวีซ่า เป็นต้น

6. สถาบันอุดมศึกษาควรพิจารณาด้านผู้สอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ดังนี้

ด้านคุณสมบัติ

- มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกจากสถาบันที่ได้รับการยอมรับ
- มีผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ
- มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษได้ดี
- มีโลกทัศน์กว้าง รู้และสนใจเรื่องของนานาชาติ

วิธีการได้มาซึ่งผู้สอน

- พิจารณาคัดเลือกอาจารย์ที่สอนอยู่ในโปรแกรมปกติในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เชิญอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำทั้งในและต่างประเทศที่มีชื่อเสียงและเชี่ยวชาญในสาขาวิชามาสอน
- เชิญบุคคลที่มีชื่อเสียงและเชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชา เช่น ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

- เปิดรับสมัครผู้สอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งชาวไทยและต่างประเทศโดยให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพิจารณาคัดเลือกตามข้อเสนอแนะด้านคุณสมบัติข้างต้น

7. ควรใช้ระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและผู้สอน และมีความยืดหยุ่น ไม่ยึดรูปแบบที่ตายตัวเหมือนโปรแกรมปกติ เช่น ระบบโมดูล เป็นต้น

8. การจัดการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาควรมีลักษณะ ดังนี้

8.1 ผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะนำและให้คำปรึกษา โดยเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนมากที่สุด ไม่ควรใช้วิธีการสอนแบบท่องจำ ควรใช้วิธีการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนใช้ความคิดวิเคราะห์ เช่น การอภิปราย การศึกษารายกรณี และการออกภาคสนาม เป็นต้น

8.2 การสอนแบบบรรยายควรมีสัดส่วนต่ำกว่าการสอนแบบเอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยการสอนบรรยายเหมาะจะใช้กับเนื้อหาที่เป็นทฤษฎี ข้อเท็จจริง

8.3 จัดให้มีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีดีโอคอนเฟอเรนซ์ เป็นต้น

8.4 จัดให้มีโปรแกรมที่หลากหลายรูปแบบเพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้เรียนหลายกลุ่มเพิ่มขึ้น เช่น จัดโปรแกรมนานาชาติโดยใช้การเรียนการสอนทางไกล

8.5 ผลการวิจัยพบว่าในทศวรรษหน้าจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอนโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษามากเป็นอันดับแรก สถาบันอุดมศึกษาที่จัดโปรแกรมนานาชาติ จึงควรจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาอังกฤษ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการใช้ภาษาอังกฤษ เช่น การอ่านข่าว การโต้วาที และการแสดงละคร เป็นต้น

9. สถาบันอุดมศึกษาที่จัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ควรกำหนดให้มีการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถาบัน โดยในระยะแรกอาจใช้กรอบและเกณฑ์ของหน่วยงานกลางที่ดูแลการประกันคุณภาพ โดยผลักดันให้มีกิจกรรมประกันคุณภาพขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แต่ในระยะยาวสถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดให้มีกลไกการประกันคุณภาพที่หลากหลายภายในสถาบันเอง โดยมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาตรวจสอบด้วย

10. การจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาต้องมีค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรจัดหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น นอกเหนือจากที่ได้รับจากสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ เช่น การขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชน รายได้จากการทำวิจัยของคณาจารย์ เป็นต้น

11. สถาบันอุดมศึกษาที่จัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาคควรบริหารจัดการ ดังนี้

11.1 ใช้ทรัพยากรบุคคลและอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น อาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติควรเป็นอาจารย์ที่สอนในโปรแกรมปกติด้วย และเชิญอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ในประเทศมาสอนเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน จัดให้มีระบบการจองห้องเรียน จัดให้ใช้อาคารเรียน และห้องสมุดในเวลานอกเวลาได้ตามความเหมาะสมหากมีความจำเป็น

11.2 มีระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัว และยืดหยุ่น ไม่ยึดกฎระเบียบราชการมากนัก ดังนั้น การจ้างบุคลากรทั้งในระดับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ อาจจะทำเป็นสัญญา (contract) โดยมีการกำหนดระยะเวลาและมีการประเมิน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดโปรแกรมนานาชาติระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านคุณภาพมาตรฐาน การจัดการบริหาร และการแข่งขันในการดึงดูดนักศึกษาต่างชาติ

2. ควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มของนักศึกษาโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

3. ควรมีการวิจัยแนวโน้มสาขาวิชาของโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ผู้เรียนสนใจศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย